

своєрідний фінансовий усесвіт, пересаджений у віртуальну реальність та компактно представлений у глобальних Інтернет-мережах. Концепт поліцентричності геопростору підтверджує також фактична перманентність створення віртуальних компаній і офісів, учасники яких можуть мати спільний бізнес та здійснювати геомережеву електронну комерцію, перебуваючи в різних куточках світу. Зазначене дає підстави стверджувати про інтенсивний розвиток тіньового банкіngu в геофінансовому вимірі. Це призводить до неможливості забезпечення ефективного, оперативного та дієвого нормативно-правового регулювання для максимально ефективної нейтралізації тіньового банкіngu.

Гончарова В. О. – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічних та соціальних дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ

НЕЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ БОРОТЬБИ З ТІНЬОВОЮ ЕКОНОМІКОЮ

Тіньова економіка давно вже є проблемою світового масштабу, яку не в змозі розв'язати навіть розвинуті країни світу. На боротьбу з нею витрачають багато зусиль і засобів, але досягти позитивного результату, як свідчать дані проведених досліджень, не вдається. За даними дослідження рівня тіньової економіки в розвинутих країнах «за останні п'ятдесят років він зростає з року в рік» [1]. Вражають оцінки рівня тінізації економіки європейських країн. «За 45 років питома вага тіньового обороту в ВВП збільшилася в Швеції в 11 разів, в Німеччині майже в вісім разів і в Данії майже в чотири рази, а це показники самих розвинених країн світу. У більшості інших європейських державах, які входять до ОЕСР, у 2007 р. тіньовий оборот збільшився або залишився на рівні попередніх 8–10 років, або декілька знизився. За середніми показниками серед країн ОЕСР (розвинуті країни Європи, США, Канада, Японія та Нова Зеландія) він становив 15,8 % (Італія – 27,4 %, Греція – 31 %, Португалія й Іспанія – 22–23 %)» [1].

Світова криза значно загострила проблему, рівень тінізації економіки знову збільшується.

Цікава тенденція прослідковується в Україні. На фоні збільшення рівня тінізації економіки в розвинутих країнах світу, цей показник за офіційними даними останніми роками має тенденцію до зменшення. Незалежні експерти надають неоптимістичні оцінки, говорячи про значну питому вагу тіньового сектору економіки в ВВП. Причому оціночні показники значно різняться в різних джерелах, що втім, характерно і для подібних розробок, які проводяться в інших країнах. Так, за офіційними даними у 2016 р. рівень тінізації економіки в Україні становив 35 % від ВВП [2]. За даними незалежних експертів цей показник становить від 50 до 60 %. Авторитетний дослідник тіньової економіки Ф. Шнайдер оцінював розмір тіні в Україні в 2014 р. у 52,8 % [3].

На нашу думку, аналітичні оцінки незалежних експертів є більш реальними, адже рівень корупції в Україні має катастрофічні оцінки. Так, в рейтингу EY EMEA Fraud Survey наша країна посіла перше місце, хоча ще пару років тому входила лише в першу десятку [4]. За нашою державою в рейтингу зразу йдуть Кіпр і Греція [4].

За словами професора БМА (м. Рига) О. Павук «сьогодні йдеться про формування державно-кримінального паритету, при якому держслужбовці стають суб'єктами тіньової «силової економіки» та партнерами правопорушників» [1]. «В Україні 88 % опитаних визнали, що у країні розповсюджена корупція та хабарництво (у 2015 р. цей показник дорівнював 80 %)» [4]. За підсумками опитування, яке охопило 41 країну в регіонах Європи, Середнього Сходу, Індію та Африку (рейтинг EY EMEA Fraud Survey), 51 % учасників визнали, що корупція в бізнесі все ще є проблемою для їх рідної держави [4].

Варто зазначити, що бізнесмени самі готові надавати хабарі за отримання контракту, або за для виживання власного бізнесу. Так, «майже 37 % опитаних українських бізнесменів визнали, що запропонували б хабар, щоб виграти контракт або утримати бізнес. До того ж, 27 % опитаних із 41 країни стверджують, що в їх бізнес-секторі поширена практика давати хабарі, щоб виграти контракт. Це число містить 14 % респондентів зі Східної Європи. 77 % опитаних членів рад

директорів і топ-менеджерів заявили, що могли б виправдати неетичну поведінку, спрямоване на виживання бізнесу» [4].

Усе це свідчить про відсутність моральних цінностей та моральної відповідальності як в представників вади, так і в бізнесменів. Тому сьогодні професор Г. В. Задорожний зазначає, що «втрата відповідальності – це втрата людиною здатності до істинного використання свободи. Свобода у відриві від відповідальності перетворюється у всюдозволеність, народжує внутрішньо розірвану, як мінімум, роздвоєну людину, яка не може жити повноцінним життям» [5]. Він пропонує «ввести в науковий обіг категорію свободи-відповідальності» [5].

Ми можемо перелічити суто економічні чинники функціонування та розвитку тіньового сектору економіки такі, як відсутність економічного зростання, несприятливий бізнес-клімат, завеликий рівень оподаткування тощо. На нашу думку, цю проблему повинна виправити саме економічна наука. Проте необхідно згадати, що «ще триста років тому нікого не бентежило, що економіка була органічною частиною моральної філософії й позиціонувалася як суто етична дисципліна» [6]. А сьогодні «завдяки ринковому середовищу людина втратила орієнтацію в цінностях, отримавши можливість накопичення багатства, захопилася економічною владою, ілюзорним престижем і псевдоблагами, відмовившись від істинних людських якостей – безкорисливості, доброти, любові, поваги до справедливості, моральних норм, прагнення до справжньої свободи і самостійності тощо, місце яких зайняли гроші, влада, користь. Справжні цінності замінили на помилкові – антицінності» [7].

Таким чином, основним чинником боротьби з тіньовою економікою повинно стати дотримання морально-етичних норм, але для цього потрібно формувати моральну відповідальність у майбутніх державних діячів і бізнесменів під час вивчення економічної науки, предмет якої необхідно змінити, виходячи з її минулого.

Список використаних джерел

1. Павук О. Теневая экономика в мире и в Балтии (Лекция) [Электронный ресурс] / О. Павук // Балтийский курс. – Режим доступа: http://www.baltic-course.com/rus/ekonomiceskaja_istorija/?doc=83562. – Загл. с экрана.

2. Уровень теневой экономики в Украине снизился до 35 % ВВП – Минэкономразвития [Электронный ресурс] / Апостроф. – Режим доступа: <https://economy.apostrophe.ua/news/finansy-i-banki/2017-02-14/uroven-tenevoy-ekonomiki-v-ukraine-snizilsya-do-35-vvp--minekonomrazvitiya/86871>. – Загл. с экрана.
3. Давиденко, Б. Серая зона: 5 мифов украинской теневой экономики [Электронный ресурс] / Б. Давиденко, Т. Тыщук / Информационное агентство ЛІГАБизнесИнформ. – Режим доступа: http://www.liga.net/projects/shadow_economy. – Загл. с экрана.
4. Карпенко О. Украина возглавила рейтинг ЕУ по восприятию уровня коррупции в бизнесе [Электронный ресурс] / О. Карпенко / Ain. Режим доступа: <https://ain.ua/2017/04/10/ukraina-vozglavila-rejting-ey>. – Загл. с экрана.
5. Задорожный Г. В. Личностный архетип «свобода-ответственность» как истинное основание хозяйства и исток спасения человечества в XXI веке / Г. В. Задорожный. // Социальная экономика. – 2013. – № 2–3. – С. 7–26.
6. Батурич В. К. Экономика как разрушенная философия / В. К. Батурич // Развитие и экономика. – 2013. – № 6. – С. 166–171.
7. Малашхия Г. Экономика человеческая. Экономико-философские суждения / Г. Малашхия. – СПб. – Тбилиси: Универсал, 2009. – 250 с.

Гуцуляк М. Я. – кандидат юридических наук, доцент, старший научный сотрудник научной лаборатории с проблемами досудового расследования научно-научного института № 1 Национальной академии внутренних дел

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ

Електронна комерція швидко розвивається та залучає в цей процес нових суб'єктів, перетворюючись поступово на специфічний вид суспільних відносин, де учасниками є покупець, продавець, а в окремих випадках – держава. До того ж, електронна комерція є основою виникнення та